

TENDENCJE ROZWOJOWE MYŚLI POLITYCZNEJ I PRAWNEJ

pod redakcją:
Marka Maciejewskiego
Macieja Marszał
Mirosława Sadowskiego

WROCŁAW 2014

Tendencje rozwojowe myśli politycznej i prawnej

Tendencje rozwojowe myśli politycznej i prawnej

**pod redakcją:
Marka Maciejewskiego
Macieja Marszała
Mirosława Sadowskiego**

Wrocław 2014

Komitet Redakcyjny

dr hab. prof. nadzw. UWr Leonard Górnicki – przewodniczący

mgr Bożena Górna – członek

mgr Aleksandra Dorywała – sekretarz

Recenzent: *prof. dr hab. Tomasz Kruszewski*

**© Copyright by Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego**

Korekta: *Joanna Kokocińska*

Projekt i wykonanie okładki: *Andrzej Malenda*

Skład i opracowanie techniczne: *Aleksandra Kumaszcza, Tomasz Kalota eBooki.com.pl*

Na okładce:

Szkoła Ateńska, Rafael Santi

© lucidwaters / Bank zdjęć Photogenica

Wydawca

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-61370-54-3

Spis treści

WSTĘP	13
WSPOMNIENIA	17
Mirosław Sadowski Jan Baszkiewicz – historyk doktryn politycznych i prawnych.....	19
Iwona Barwicka-Tylek Pamięć o Konstantym Grzybowskiem	31
Marek Maciejewski Wkład profesora Karola Joncy w rozwój nauk historyczno-prawnych.....	41
Zbigniew Rau Wspomnienie o Janie Kodrębskim	51
Janusz Justyński Wiktor Kornatowski (1911–1975) historyk doktryn polityczno-prawnych, docent UMK	59
Lech Dubel Jan Malarczyk	67
Hubert Izdebski Mieczysław Maneli (1922–1994).....	73
Marek Maciejewski Wkład profesora Franciszka Ryszki w rozwój nauk historyczno-prawnych i politologii.....	79
Lech Dubel Grzegorz Leopold Seidler	97
Michał Jaskólski Marek Sobolewski. Droga Uczzonego	103
ROZWÓJ, POSTĘP I REGRES W DOKTRYNACH POLITYCZNYCH I PRAWNYCH	113
Krystyna Chojnicka, Michał Jaskólski Kilka uwag na temat pojęcia rozwoju w myśli politycznej i prawnej	115

Ryszard Skarżyński	
Ewolucja znaczenia historii doktryn politycznych i prawnych w warunkach przekształcania uniwersytetu w zakład usługowy	135
Ryszard M. Małajny	
Apologie i anatemy – ocena amerykańskiej wersji podziału władzy	151
Adam Czarnota	
Republikańska koncepcja rządów prawa albo co historyk idei może dać filozofowi prawa	177
Taras Andrusiak	
Tendencje rozwojowe myśli politycznej i prawnej w społeczeństwie posttotalitarnym. Na przykładzie doświadczeń ukraińskich.....	189
Shinsuke Hosoda	
Historia Kaszubów w oczach badacza japońskiego – Kaszubi a mniejszości etniczne oraz narodowe w Japonii	203
Alicja Malewska, Henryk Malewski	
Proces formowania się podmiotowości politycznej społeczności polskiej na Litwie	213
Agnieszka Czarnecka	
Rozważania wokół rozwoju historii doktryn politycznych i prawnych w aspekcie dydaktyki tego przedmiotu.....	239
Marcin Niemczyk	
Historia doktryn polityczno-prawnych w świetle europejskich i krajowych ram kwalifikacji	247
IDEE JAKO ŹRÓDŁA INSTYTUCJI POLITYCZNYCH I PRAWNYCH	263
Anna Machnikowska	
Niezależność sądów we współczesnej myśli politycznej	265
Adam Bosiacki	
Konwergencja systemów prawnych w okresie globalizacji: spostrzeżenia i możliwe perspektywy	279
Michał Bożek	
Władza ustrojodawcza w niemieckim konstytucjonalizmie monarchicznym	289

MYŚL POLITYCZNA I PRAWNA WOBEC WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA	309
Jacek Janowski	
Globalna cyberkultura polityki i prawa	311
Olgierd Andrzej Górecki	
Rekonstrukcja historycznych podstaw i ideologicznej ciągłości współczesnego libertarianizmu.....	327
Włodzimierz Gogłoza	
Policentryczny porządek konstytucyjny – zarys historii idei	345
POLSKA MYŚL POLITYCZNA I PRAWNA	363
Michał Śliwa	
O potrzebie waloryzacji idei demokracji w polskiej kulturze politycznej.....	365
Jakub Skomial	
Tendencje rozwojowe w dziejach polskiej myśli polityczno-prawnej. Zaproszenie do dyskusji.....	379
Małgorzata Owczarska	
Założenia i rozwój polskiej myśli republikańskiej w XVI wieku	389
Arkady Rzegocki	
Rola czasopism w tworzeniu polskiej myśli politycznej	409
Marta Mackiewicz	
Obraz litewskiego odrodzenia narodowego w publicystyce „Auszry” w latach 1883–1886.....	419
Krzysztof Kawalec	
Tendencje rozwojowe w polskiej myśli politycznej lat 1918–1939	435
Maciej Marszał	
Ugodowa polska myśl polityczna wobec Ukrainy i Ukraińców 1918–1939.....	449
Przemysław Dąbrowski	
Stronnictwo Faszystów Polskich i „narodowi socjaliści” w Wilnie w okresie dwudziestolecia międzywojennego	463
Jacek Waldoch	
Postulaty ugrupowań politycznych podczas wyborów do Rady Miejskiej miasta Wilna w latach 1919–1939	473

Mikołaj Tarkowski	
Wileńscy prawnicy wobec wybranych koncepcji ustrojowo-politycznych oraz kodyfikacji prawa w okresie dwudziestolecia międzywojennego	495
Tomasz Chlopecki	
Polityka równowagi w II Rzeczypospolitej (1935–1939). Zarys problematyki	513
SPRAWIEDLIWOŚĆ, WOLNOŚĆ, WŁADZA JAKO KATEGORIE MYŚLI	
POLITYCZNEJ	527
Piotr Kimla	
Republikanizm od strony rzeczywistości	529
Tobiasz Adam Bocheński	
Berlina wyzwanie rzucone filozofii polityki. Próba analizy pluralizmu wartości ...	537
Anna Citkowska-Kimla	
Pacyfizm a antropologia. Rozważania na kanwie <i>Przebudowy społecznej</i> Bertranda Russella	555
Michał Rupniewski	
Pojęcia wzajemności, bezstronności i korzyści wzajemnej w wybranych współczesnych koncepcjach sprawiedliwości	563
Piotr Szymaniec, Paweł Fiktus	
Spory wokół Machiavellego we współczesnych badaniach nad myślą polityczną i prawną	575
INFORMACJE DOTYCZĄCE DOKONAŃ NAUKOWYCH I DYDAKTYCZNYCH	
KATEDR DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH W POLSCE	593
Katedra Historii Państwa i Prawa Polskiego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Gdański	595
Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Prawa i Administracji Katedra Prawa Konstytucyjnego	601
Jacek Malczewski	
Działalność Katedry Historii Doktryn Politycznych i Prawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 2001–2012	603
Notatka o Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie	609

Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki.....	617
Ewa Kozerska Osiągnięcia Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego w latach 2004–2012	621
Marcin Niemczyk Zakład Teorii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego.....	625
Filip Ludwin Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych Instytutu Nauk o Państwie i Prawie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.....	629
Łukasz Machaj Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego	637

Wstęp

Prezentowany tom jest pokłosiem X Zjazdu Katedr Doktryn Politycznych i Prawnych, który odbył się w dniach 23–25 października 2012 r. w Szklarskiej Porębie. Ten skromny jubileusz był dobrą okazją do podsumowania stanu badań nad naszym przedmiotem i sformułowania pewnych wniosków na przyszłość. Te kryteria zdecydowały o dość dużym spektrum przedstawionych zagadnień, dzięki czemu udało się uzyskać w miarę szeroką panoramę myśli polityczno-prawnej. Temat Zjazdu – *Tendencje rozwojowe w myśli politycznej i prawnej* – był tak skonstruowany, aby jego uczestnicy w swoich wystąpieniach poddali pod rozwagę zarówno sposoby badań, jak i tematy badawcze dotyczące doktryn politycznych i prawnych, nie tylko dawnych, ale też współczesnych. Wydaje się, że zadanie to zostało przez referentów w dużym stopniu zrealizowane.

Przedkładana publikacja została podzielona na siedem części, z których pierwsza i ostatnia różnią się od pozostałych.

Tom otwierają wspomnienia o zmarłych uczonych, nauczycielach, których wielu z nas uznaje za swoich mistrzów. W naszej ocenie warto przypomnieć dorobek tych koryfeuszy polskiej nauki prawa, choćby i z tego powodu, że wielu uczestników Zjazdu przyszło na świat dopiero po ich śmierci. Tę część otwiera tekst poświęcony sylwetce wybitnego polskiego uczonego Jana Baszkiewicza¹ – historyka doktryn politycznych i prawnych. Po nim następują prace analizujące twórczość naukową innych znamienitych badaczy myśli polityczno-prawnej: Konstantego Grzybowskiego, Karola Joncy, Jana Kodrębskiego, Wiktora Kornatowskiego, Jana Malarczyka, Mieczysława Manelego, Franciszka Ryszki, Grzegorza Leopolda Seidlera i wreszcie Marka Sobolewskiego.

Część druga nosi tytuł *Rozwój, postęp i regres w doktrynach politycznych i prawnych*. Otwiera ją tekst Krystyny Chojnickiej i Michała Jaskólskiego, który jest swoistym wprowadzeniem w problematykę tomu. Krakowscy uczeni prezentują osobiste refleksje nad zawiłościami takich pojęć jak rozwój i postęp w kontekście myśli politycznej i prawnej. Z kolei Ryszard Skarzyński pochylił się nad zagadnieniem ewolucji znaczenia historii doktryn politycznych i prawnych w warunkach przekształcania uniwersytetu w zakład usługowy. Spostrzeżenia Autora dowodzą, że nawet w tzw. trudnych czasach uniwersytet powinien być miejscem dla elit intelektualnych i nie wolno go zmieniać w „fabrykę magistrów”. Kolejne teksty poświęcone zostały kwestiom amerykańskiej wersji podziału władzy (Ryszard M. Małajny) oraz republikańskiej koncepcji rządów prawa z punktu widzenia historyka idei i filozofa prawa (Adam Czarnota).

¹ Redaktorzy tomu zastosowali alfabetyczny układ tekstów w tej części.

Następnie prezentujemy artykuły gości zagranicznych. Taras Andrusiak z Ukrainy podjął problematykę rozwoju myśli politycznej i prawnej w społeczeństwie posttotalitarnym na przykładzie Ukrainy. Z kolei dociekania Shinsuke Hosody, profesora historii gospodarczej na Uniwersytecie w Kioto, poświęcone zostały historii Kaszubów rozpatrywanej z punktu widzenia badacza japońskiego, w kontekście mniejszości etnicznych i narodowych w Japonii. Czytelnik może być zdumiony, że Japończyk pisze o mniejszości kaszubskiej w Polsce, ale dla osób dobrze znających autora, do których zaliczają się redaktorzy tomu, nie jest to zdarzenie zaskakujące. Japoński uczonej już przed laty dobrze poznał Polskę i jej dzieje, albowiem w 1996 roku obronił na Uniwersytecie Wrocławskim pracę doktorską dotyczącą położenia klasy robotniczej na Górnym Śląsku. Później przez kilka lat badał historię Pomorza Gdańskiego i jego mieszkańców. Z kolei Polacy z Litwy – Alicja Malewska i jej ojciec Henryk Malewski – zajęli się kwestią formowania się podmiotowości politycznej społeczności polskiej na Litwie, medialnie głośną zwłaszcza w ostatnich latach.

Problematykę związaną z rozwojem i regresem w doktrynach politycznych i prawnych zamykają teksty dotyczące dydaktyki naszego przedmiotu (Agnieszka Czarnecka) oraz rozważania odnoszące się do przedmiotu „historia doktryn polityczno-prawnych w świetle europejskich i krajowych ram kwalifikacji” (Marcin Niemczyk).

Część trzecia prezentuje *Idee jako źródła instytucji politycznych i prawnych*. W tym obszarze swoje dociekania przedstawiła Anna Machnikowska, która zajęła się niezmiernie istotną z punktu widzenia państwa prawa kwestią – niezawisłości sądów we współczesnej myśli politycznej, Adam Bosiacki zaś zaprezentował swój osobisty pogląd na temat przenikania się systemów prawnych w okresie globalizacji. Tę część zamyka tekst Michała Bożka poświęcony władzy ustrojodawczej w niemieckim porządku konstytucyjnym.

W części czwartej, poświęconej relacjom *myśli politycznej ze współczesnym światem*, podjęto zagadnienia globalnej cyberkultury i polityki prawa (Jacek Janowski), nowego odczytania współczesnego libertarianizmu (Olgiędr Andrzej Górecki) oraz przeprowadzono analizę poglądów teoretyków prawa na policentryczny porządek konstytucyjny (Włodzimierz Gogłóza).

W tomie poświęconym tendencjom rozwojowym w myśli politycznej i prawnej nie mogło zabraknąć rozdziału dotyczącego *polskiej myśli politycznej i prawnej*. Ta – piąta – część prezentowanej publikacji przedstawia rozważania Michała Śliwy dotyczące potrzeby waloryzacji idei demokracji w polskiej kulturze politycznej. Z kolei Jakub Skoźmiął zajął się tendencjami rozwojowymi w dziejach polskiej myśli polityczno-prawnej, ukazując poglądy myślicieli z różnych epok, a następnie podjął próbę periodyzacji polskiej myśli polityczno-prawnej. Małgorzata Owczarska poddała analizie polską myśl republikańską w XVI stuleciu. Arkady Rzegocki omówił rolę czasopism w tworzeniu

polskiej myśli politycznej, Marta Mackiewicz zaś przedstawiła zagadnienie litewskiego odrodzenia narodowego w publicystyce „Ausry” w latach 1883–1886.

Następnie Krzysztof Kawalec zaprezentował tendencje rozwojowe w polskiej myśli politycznej dwudziestolecia międzywojennego. Dalej Maciej Marszał omówił koncepcje polsko-ukraińskiego pojednania w latach 1918–1939 z perspektywy polskiej. Panoramę polskiej myśli politycznej międzywojnia uzupełniają teksty: Przemysława Dąbrowskiego, Jacka Wałdocha, Mikołaja Tarkowskiego i Tomasza Chłopeckiego.

Część szósta – *Sprawiedliwość, wolność, władza jako kategorie myśli politycznej* – przynosi teksty dotyczące republikanizmu (Piotr Kimla), filozofii polityki Izajasza Berlina (Tobiasz Adam Bocheński), pacyfizmu i antropologii w koncepcjach Bertranda Russella (Anna Citkowska-Kimla), wybranych koncepcji sprawiedliwości (Michał Rupniewski), a także sporów wokół Machiavellego we współczesnych badaniach nad myślą polityczną i prawną (Piotr Szymaniec, Paweł Fiktus).

Tom zamyka odrębna, siódma, część, która prezentuje *informacje dotyczące dokonania naukowych i dydaktycznych katedr doktryn politycznych i prawnych w Polsce*. Przedstawione zostały tutaj dokonania następujących ośrodków²: Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Katedry Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach³. Następnie zaprezentowano działalność Katedry Historii Doktryn Politycznych i Prawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, dalej notatkę o Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie. W dalszej części przedstawiono osiągnięcia Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, a następnie osiągnięcia Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego oraz Zakładu Teorii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Ostatnie prezentowane w tej części jednostki to Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych Instytutu Nauk o Państwie i Prawie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Redaktorzy tomu wyrażają nadzieję, że zaprezentowane artykuły przyczynią się do rozwoju i postępu badań nad myślą polityczną i prawną oraz będą inspirującym głosem w toczonej od lat dyskusji nad miejscem i rolą naszego przedmiotu w nauce i nauczaniu prawa na uniwersytecie – instytucji edukującej elitę społeczną.

Redaktorzy

² Podane informacje obejmują stan na dzień 31 grudnia 2012 r.

³ Wydział ten, jak widać, nie ma odrębnej jednostki badającej doktryny polityczne i prawne.

Prezentowany tom jest pokłosiem X Zjazdu Katedr Doktryn Politycznych i Prawnych, który odbył się w dniach 23–25 października 2012 r. w Szklarskiej Porębie. Ten skromny jubileusz był dobrą okazją do podsumowania stanu badań nad naszym przedmiotem i sformułowania pewnych wniosków na przyszłość. Te kryteria zdecydowały o dość dużym spektrum przedstawionych zagadnień, dzięki czemu udało się uzyskać w miarę szeroką panoramę myśli polityczno-prawnej. Temat Zjazdu – *Tendencje rozwojowe w myśli politycznej i prawnej* – był tak skonstruowany, aby jego uczestnicy w swoich wystąpieniach poddali pod rozwagę zarówno sposoby badań, jak i tematy badawcze dotyczące doktryn politycznych i prawnych, nie tylko dawnych, ale też współczesnych. Wydaje się, że zadanie to zostało przez referentów w dużym stopniu zrealizowane.

ze wstępu

ISBN 978-83-61370-54-3